

Επαναληπτικό διαγώνισμα στα Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
* το διαγώνισμα θα διατεθεί σε όλα τα τμήματα (διετούς και μονοετούς προετοιμασίας)

ΟΝΟΜΑ:

Βαθμός

ΗΜ/ΝΙΑ: Σάββατο, 13 / 5 / 2023

ΤΜΗΜΑ: Γ Ν

%

Διδαγμένο Κείμενο

διάρκεια: 90'

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.1-8, 1252a1-7· b27-32 & Α1.10-11, 1253a7-18

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὕσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἢ πολιτική. [...] Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, ἥδη πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκειᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἔνεκεν, οὕσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἶπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωναί. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν. [...]

Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶν πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζῶου μᾶλλον, δῆλον. Οὐθὲν γάρ, ὡς φαμέν, μάτην ἢ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζῶων· ἡ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῴοις (μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἰσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις), ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῶ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον· τούτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἰσθησιν ἔχειν· ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν.

A. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):

1. Κατά τον Αριστοτέλη όλες οι μορφές κοινωνικής συμβίωσης αποσκοπούν σε κάποιο αγαθό.
2. Ο Αριστοτέλης ισχυρίζεται ότι η πολιτική κοινωνία αποτελεί την ανώτερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης.
3. Η αυτάρκεια είναι στόχος που πραγματοποιείται στο πλαίσιο κάθε κόμης ξεχωριστά.
4. Η πόλις ως μορφή κοινωνικής συμβίωσης συγκροτήθηκε για την επίτευξη πρώτα απ' όλα της ευδαιμονίας.
5. Η φύση ενός πράγματος δεν είναι τίποτα άλλο παρά η ολοκλήρωσή του. Μονάδες 10

B1. πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν / πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν / Οὐθὲν γάρ, ὡς φαμέν, μάτην ἢ φύσις ποιεῖ: Να δώσετε το περιεχόμενο των επιλεγμένων φράσεων, εξηγώντας και τους όρους *ἀγαθόν* και *πόλις* και, εγγράφοντας τις φράσεις αυτές στο πλαίσιο της τελεολογικής σκέψης του φιλοσόφου. Μονάδες 10

B2. Ακολουθούν (I) απόσπασμα από τα *Ηθικά Νικομάχεια* του Αριστοτέλη που έχετε διδαχθεί, καθώς και (II) απόσπασμα από έργο του Πλούταρχου. Να συγκρίνετε τις απόψεις που εκφράζουν στα κείμενά τους οι δυο διανοητές σχετικά με τη λειτουργία του έθους και του λόγου στη διαμόρφωση των αρετών. Μονάδες 10

I. Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια Β1, 4-6, 1103a 26-1103b 12.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

II. Πλούταρχος, Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς, 443 c-d

«Για τούτο σωστά και το ἦθος ονομάστηκε ἔτσι· το ἦθος, δηλαδή, για να το πούμε σχηματικά, εἶναι ποιότητα του αλόγου, και ονομάζεται ἔτσι γιατί το ἄλογο, πλαθόμενο ἀπὸ τον λόγο, αποκτά την ποιότητα τούτη και τη διαφορὰ ἀπὸ τη συνήθεια (ἔθος), ἀφοῦ ο λόγος δεν επιθυμεί να εξαλείψει εντελῶς το πάθος (οὔτε δυνατόν εἶναι, ἄλλωστε, οὔτε το καλύτερο), ἀλλὰ του επιβάλλει κάποιον ὄριο και τάξη και του ἐμφυτεύει τις ἠθικὲς ἀρετὲς, οἱ ὁποῖες δεν εἶναι ἔλλειψη πάθους ἀλλὰ συμμετρία παθῶν και μεσότητα· ο λόγος, μάλιστα, ἐμφυτεύει τις ἠθικὲς ἀρετὲς διὰ της φρονήσεως, κάνοντας τη δύναμη του παθητικοῦ εὐπρεπὴ ἔξη. Λέγεται, ἐξ ἄλλου, πως ἡ ψυχὴ κατέχει τα ἐξῆς τρία· δύναμη, πάθος, ἔξη. Ἡ δύναμη εἶναι ἀφετηρία ἢ υλικό του πάθους, ὅπως, για παράδειγμα ἡ οργιλότητα, ἡ ντροπαλότητα, ἡ τολμηρότητα. Το πάθος εἶναι ἓνα εἶδος κίνησης της δύναμης, ὅπως ἡ οργή, το θάρρος, ἡ ντροπὴ [ἡ τόλμη]. Ἡ ἔξη, τέλος, εἶναι ἰσχύς και κατάσταση της δύναμης του αλόγου, που προέρχεται ἀπὸ τη συνήθεια και γίνεται, ἀφενός, κακία, ἀν το πάθος παιδαγωγήθηκε ἀσχημα ἀπὸ το λόγο, και, ἀφετέρου, ἀρετὴ, ἀν (το πάθος) παιδαγωγήθηκε σωστά.» Μτφρ. Φιλολογικὴ Ομάδα ἐκδ. Κάκτος

B3. Να ἀντιστοιχίσετε τα πρόσωπα με τις φιλοσοφικὲς θέσεις / ἀποφάνσεις, γράφοντας δίπλα στον ἀριθμὸ που ἀναλογεῖ σε κάθε προσωπικότητα της στήλης Α', το ἀντίστοιχο γράμμα της στήλης Β'.

στήλη Α'	στήλη Β'
1. Σωκράτης	α. Το συμφέρον του ἰσχυροῦ καθορίζει το τι εἶναι δίκαιο.
2. Πλάτων	β. «ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν».
3. Αριστοτέλης	γ. «τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν».
4. Θρασύμαχος	δ. Θα πρέπει εἴτε να φιλοσοφήσουν οἱ ἀρχόντες της πολιτείας εἴτε να ἀναλάβουν τις τύχες της οἱ φιλόσοφοι.
5. Ηράκλειτος	ε. «Ἥλιος οὐχ ὑπερβήσεται μέτρα».

Μονάδες 10

B4. κοινωνίαν, ἀγαθοῦ, στοχάζονται, πολιτικὴ, τέλος: Για καθεμία ἀπὸ τις λέξεις του δοθέντος κειμένου ἀπὸ τα Πολιτικά του Αριστοτέλη να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ἑλληνικὴ ὅπου ἡ συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιεῖται με **διαφορετικὴ** σημασία ἀπὸ αὐτὴν που ἔχει στο κείμενο, σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, ἀριθμὸ, γένος, ἐγκλίση, χρόνος). Μονάδες 10

Αδίδακτο Θέμα

διάρκεια: 90'

Ξενοφώντος, Απομνημονεύματα, 1. 2. 60 - 64.

στο: Xenophon's opera omnia, Memorabilia, vol. 2, Oxford, Clarendon Press. 1921

Μετά την εκτενή επιχειρηματολογία για να απαλλαγεί ο Σωκράτης από τη δυσφήμιση που προκλήθηκε από μαθητές του όπως ο Κριτίας ή ο Αλκιβιάδης, ο Ξενοφώντας προσπάθησε να άρει διάφορες στρεβλώσεις ή παρανοήσεις της διδασκαλίας του φιλοσόφου. Χρησιμοποιώντας πληθώρα παραδειγμάτων, καταλήγει ότι η καταδίκη του Σωκράτη ήταν αβάσιμη και άδικη.

[60] Ἄλλὰ Σωκράτης γε φανερός ἦν καὶ δημοτικὸς καὶ φιλόανθρωπος ὢν. ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς ἐπιθυμητὰς* καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαβὼν οὐδένα πώποτε μισθὸν τῆς συνουσίας* ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ* · ὧν τινες μικρὰ μέρη παρ' ἐκείνου προῖκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν, καὶ οὐκ ἦσαν ὥσπερ ἐκεῖνος δημοτικοί · τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι. [61] Ἄλλὰ Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κόσμον τῇ πόλει παρείχε πολλῶ μᾶλλον ἢ Λίχας* τῇ Λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε. [...].

[62] Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὢν ἐδόκει τιμῆς ἄξιός εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκοπῶν ἂν τις τοῦθ' εὖροι. κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, εἴαν τις φανερός γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλλαντιοτομῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν*, τούτοις θάνατός ἐστιν ἢ ζημία · ὧν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπέιχεν. [63] Ἄλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς συμβάντος οὔτε στάσεως οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο· οὐδὲ μὴν ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν οὔτε κακοῖς περιέβαλεν, ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς πώποτ' ἔσχε. [64] Πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη τῇ γραφῇ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεοῦς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγγέγραπτο, φανερός ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθεῖρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ἠτιᾶτο, φανερός ἦν τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχοντας τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπεστάτης ἀρετῆς, ἣ πόλεις τε καὶ οἶκοι εὖ οἰκοῦσι, προτρέπων ἐπιθυμείν· ταῦτα δὲ πράττων πῶς οὐ μεγάλης ἄξιός ἦν τιμῆς τῇ πόλει;

* Λεξιλόγιο:

ἐπιθυμητὰς: ἀκολούθους, οπαδούς. συνουσίας < ἢ συνουσία: ἡ συναναστροφή, ἡ συντροφιά.

ἐπαρκῶ τινί τινας [περίφραση στον Ξενοφώντα]: παρέχω, χορηγῶ σε κάποιον ἓνα μερίδιο ἀπὸ κάτι.

Λίχας: [κύριο ὄνομα ἀνδρός] Σπαρτιάτης ευπατρίδης, γνωστός γιὰ πάμπολλες υπηρεσίες του στη Σπάρτη.

εἴαν τις φανερός γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλλαντιοτομῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν: εἴαν κανεὶς συλληφθεὶ νὰ κλέβει ἢ νὰ ληστεύει ἢ νὰ ἀρπάζει τὰ βαλλάντια ἢ νὰ τρυπᾷ τοίχους (γιὰ νὰ κλέψει) ἢ νὰ πωλεῖ ἐλευθέρους ὡς δούλους ἢ νὰ κλέβει ἱερά πράγματα.

Γ1. Νὰ μεταφράσετε στο τετράδιό σας τις §§60-61 του κειμένου («Ἄλλὰ Σωκράτης γε φανερός ἦν ..., ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε.»). Μονάδες 20

Γ2. Ο Ξενοφώντας εκφράζει στις §§62-64 του κειμένου την ἀποψή του ὅτι ο Σωκράτης θα ἔπρεπε νὰ τιμᾶται ἀντὶ νὰ θεωρεῖται ἔνοχος ἐγκλημάτων. Νὰ ἀναδείξετε τὰ επιχειρήματα καὶ τὰ παραδείγματα με τὰ ὁποῖα υποστηρίζει τὴ θέση του. Μονάδες 10

Γ3.α. Να μεταφέρετε τους υπογραμμισμένους ρηματικούς τύπους του αποσπασμάτος του κειμένου στο χρόνο που σας δίνεται σε παρένθεση. (5 μονάδες)

- αλλά μὴν τῆ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς συμβάντος οὔτε στάσεως οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο (- Παρακείμενος) · οὐδὲ μὴν ἰδία γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων [...] κακοῖς περιέβαλεν (- Παρακείμενος) [...]. πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη τῆ γραφῆ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεοῦς, ὡς ἐν τῆ γραφῆ ἐγγέγραπτο (- παθητικός Αόριστος β'), φανερός ἦν (- Ενεστώτας) θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθεῖρειν τοὺς νέους, ὁ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ἠτιάτο (- Ενεστώτας).

Γ3.β. Να επιλέξετε τη σωστή από τις προτεινόμενες απαντήσεις, αντιγράφοντας στο τετράδιό σας ολόκληρη την περίοδο, μαζί με την φράση που τὴν συμπληρώνει σωστά: (1 μονάδα)

- Με τις αλλαγές στους χρόνους της παραπάνω άσκησης, (Γ3.α), η αφήγηση πια .....
i. τοποθετείται στο παρόν και αφορά πράξεις που έχουν διάρκεια / επανάληψη ή έχουν συντελεστεί.
ii. τοποθετείται στο παρόν και αφορά σε συνοπτικές πράξεις.
iii. τοποθετείται στο παρελθόν και αφορά πράξεις που έχουν διάρκεια ή έχουν συντελεστεί.
iv. τοποθετείται στο παρελθόν και αφορά σε συνοπτικές πράξεις.

Γ3.γ. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: (4 μονάδες)

- μεγαλοπρεπεστάτης: τον ίδιο τύπο στον θετικό βαθμό.
- πλειστον: την αιτιατική πληθυντικού του αρσενικού γένους του επιθέτου στον συγκριτικό βαθμό.
- έαυτοῦ: τη γενική πληθυντικού του α' προσώπου της αντωνυμίας.
- μεγάλης: τον ίδιο τύπο στο συγκριτικό βαθμό.

Μονάδες 10

Γ4.α. Να αναγνωρίσετε τρεις (3) πλαγιόπτωτους προσδιορισμούς (επιρρηματικούς σε ρήματα ή προσδιορισμούς σε επιρρήματα) στο παρακάτω απόσπασμα, έναν από κάθε πλάγια πτώση (αιτιατική, γενική, δοτική). [Να μην αναγνωρίσετε ονοματικούς ή εμπρόθετους προσδιορισμούς] (3 μονάδες)

- ὧν τινες μικρὰ μέρη παρ' ἐκείνου προῖκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπῶλουν, καὶ οὐκ ἦσαν ὡσπερ ἐκεῖνος δημοτικοί · τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα δίδοναι οὐκ ἠθέλον διαλέγεσθαι. [61] Ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κόσμον τῆ πόλει παρεῖχε πολλῶ μᾶλλον ἢ Λίχας τῆ Λακεδαίμονίων, ὃς ὀνομαστός ἐπὶ τούτῳ γέγονε.

Γ4.β. Να γράψετε τους δύο (2) υποθετικούς λόγους που εντοπίζονται στο παρακάτω απόσπασμα του κειμένου και αναγνωρίσετε το εἶδος τους · να αναπτύξετε σε δευτερεύουσα υποθετική πρόταση την υπόθεση εκείνου που εκφέρεται συμπτυγμένα. (7 μονάδες)

- [62] Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὧν ἐδόκει τιμῆς ἄξιος εἶναι τῆ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκοπῶν ἂν τις τοῦθ' εὖροι. κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, εἴαν τις φανερός γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλλαντιστομῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἢ ζημία.

Μονάδες 10

ΤΥΧΗ ΑΓΑΘΗ · ΕΡΡΩΣΘΕ

ἄγετε δὴ μελετᾶτε !!! και πάμε δυνατά για πανελλαδικές!!!